

Dr hab. Marzenna Giedrojć

Instytut Politologii i Europeistyki

Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Szczeciński

giedro@wp.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr Doroty Kowalewskiej „Organizacje mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim po 1989 roku”, Szczecin 2016, stron 368. Rozprawa przygotowana w Instytucie Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego pod opieką naukową dr hab. Janusza Mieczkowskiego prof. US.

1. Zasadność wyboru tematu rozprawy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska dotyczy tematu badawczego mieszczącego się w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce. Obejmuje rozważania o partycypacji politycznej mniejszości ich aktywności organizacyjnej, społecznej i kulturalnej w województwie zachodniopomorskim od 1989 roku.

Do 1989 roku polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych była konsekwencją powojennych zmian struktury etnicznej Polski. Oficjalne uznanie mniejszości miało charakter ideologiczny i polityczny, a nie prawny. Transformacja ustrojowa w Polsce umożliwiła od 1989 roku prawne ich uznanie. Dążenie do zmiany prawa konstytucyjnego oraz wynikającego z tego ustawodawstwa wewnętrznego w sprawie mniejszości narodowych i etnicznych zgodnie ze standardami międzynarodowymi potwierdzało rozpoczęte zmiany polityki etnicznej. Uzyskanie przez społeczności mniejszościowe podmiotowości było ważnym

elementem kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Przekształcanie starych tzw. komunistycznych struktur i organizacji mniejszości odbywało się równolegle z powstawaniem nowych. Proces instytucjonalizacji różnorodności narodowej i etnicznej w Polsce rozpoczął się wraz z odrodzeniem się samorządu terytorialnego na początku lat 90. XX wieku. Działalność społeczno-polityczna poszczególnych narodowości stała się pluralistyczna. Mniejszości i ich organizacje przestały być kontrolowane przez państwo i zaczęły prowadzić, politykę, poszukiwać własnej tożsamości i stały się bardziej narodowe. Stąd nakreślone przez mgr Dorotę Kowalewską pole badawcze jest niezmiernie ważne dla zrozumienia współczesnej sytuacji społeczno-politycznej mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim. Istotnym elementem tych procesów była rola organizacji mniejszościowych, szczególnie w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Temat rozprawy jest sformułowany prawidłowo. Proponowałabym cezurę czasową dookreślić na „od roku 1989”. To jeszcze w tym roku, w nowej sytuacji politycznej powstałej w wyniku wyborów parlamentarnych w czerwcu 1989 roku, Polska jako państwo prawa nie mogła prowadzić polityki dyskryminacji wobec własnych obywateli. W tym roku wprowadzono pierwsze regulacje prawne, umożliwiające swobodę działań politycznych i narodowych wszystkim narodowościom zamieszkałym w Polsce. Ale również na przełomie 1989/1990 roku zaczęto zmieniać nazwy, program i kierownictwo wcześniej istniejących stowarzyszeń mniejszościowych. Stąd sformułowanie „od roku 1989” uważam za bardziej prawidłowy i zasadny.

Przez ostatnie lata nie powstało żadne opracowanie zwarte przedstawiające tak ujętą problematykę w zaznaczonych ramach czasowych. Większość wcześniejszych analiz dotyczących tegoż tematu miała charakter rozproszonych informacji, omawiając albo mniejszości albo ich różne formy działalności. Temat umożliwił mgr Dorocie Kowalewskiej przeprowadzenie pogłębionych studiów i analiz, co ma istotny walor poznawczy jak i wymiar praktyczny. Rozprawa zawiera wskazania dla działaczy organizacji mniejszości przydatne w tworzeniu przez nich strategii dalszego rozwoju i działania. Analizując zaangażowanie liderów organizacji mniejszości, pozyskiwanie środków finansowych, Autorka wykazała otwartość poznawczą. Została również skonfrontowana z problematyką badawczą bardzo obszerną i trudną, o dużym znaczeniu praktycznym. Całościowe podejście do przedstawionego problemu a zwłaszcza autorskie wnioski (z którymi w ramach wolności prowadzenia badań naukowych można się zgadzać lub podjąć polemikę), stanowi istotę oryginalności przedstawionego w rozprawie rozwiązania problemu badawczego. Podjęta tematyka badawcza mieści się w

zakresie nauk o polityce. Wiąże się ona z jednej strony z uwarunkowaniami politycznymi zapoczątkowanymi w 1989 roku z drugiej zaś powiązaniem ich z przemianami zachodzącymi w organizacjach mniejszości narodowych i etnicznych województwa zachodniopomorskiego. Mgr Dorota Kowalewska zaprezentowała elementy wspólne analizowanych mniejszości, właściwie uchwyciła i poddała analizie ewolucję ich działań w województwie zachodniopomorskim.

Rozprawa została oparta na solidnej bazie źródłowej. Na uwagę zasługują akty prawne, ekspertyzy i raporty oraz inne dokumenty drukowane, źródła internetowe, opracowania i artykuły naukowe. Dysertacja jest wynikiem systematycznej analizy literatury przedmiotu, rozszerzonej o prace z zakresu socjologii, antropologii i historii. Szczególnym walorem jest przeprowadzenie przez Doktorantkę 26 wywiadów z liderami mniejszości narodowych i etnicznych poszerzających uzyskane innymi drogami fakty. Umiejętność dotarcia do różnego rodzaju źródeł ich selekcji i interpretacji wskazuje na posiadanie przez Doktorantkę ogólnej wiedzy teoretycznej z zakresu nauk o polityce oraz posiadanie cechy dociekliwości badawczej. Cecha ta powinna być elementem dobrej prognozy na dalszy rozwój naukowy.

Przedstawiona do recenzji rozprawa może być zatem podstawą do ubiegania się o stopień naukowy doktora w zakresie nauki o polityce.

2. Cele i hipotezy

Założenia metodologiczne, będące podstawą przeprowadzonych badań zostały przedstawione przez Mgr Dorotę Kowalewską we wstępie (s. 5-26). Jako cel rozprawy przyjęto analizę „aktywności organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim w odniesieniu do warunków prawno-administracyjnych, społecznych, a także przyjmowanych strategii i sposobów definiowania własnych działań przez liderów organizacji” (s. 10). Jako hipotezę przyjęto „pod wpływem istniejących warunków (politycznych, prawnych oraz społecznych) aktywność polityczna organizacji mniejszości narodowych i etnicznych działających na terenie województwa zachodniopomorskiego podlega samoograniczaniu” (s. 11). Pragnę zauważyć, że hipoteza jest „przypuszczeniem naukowym”, nie może więc być stwierdzeniem. Dlatego w przypadku tej pracy Autorka przyjęła tezę, którą należało udowodnić. Odpowiednio do sformułowanej tezy przedstawiono główny problem badawczy w brzmieniu jaki „jest stopień aktywności organizacji mniejszości narodowych i

etnicznych w województwie zachodniopomorskim i uwarunkowania kształtujące tę aktywność". Szczegółowe problemy Autorka zawarła w dziewięciu pytaniach badawczych. Jednoznacznie został określony zakres terytorialny rozprawy w odniesieniu do dzisiejszego obszaru województwa zachodniopomorskiego. Argumenty dla przyjętej cezury końcowej (2015 rok) analizowanego tematu są prawidłowe.

Warunkiem prawidłowo przeprowadzonych analiz jest właściwy dobór bazy źródłowej. Literatura zgromadzona została w sposób optymalny. O jej rozmiarach świadczy objętość bibliografii (s. 342-365). Dowodzi to umiejętności korzystania z obszernego materiału badawczego. W rozprawie w prawidłowy sposób występują odesłania do wykorzystanych aktów prawnych zarówno prawa międzynarodowego, Unii Europejskiej jak i polskich dokumentów. Sprawne posługiwanie się zgromadzoną literaturą jest szczególnie widoczne w zastosowaniu różnorodnych przypisów. Obok przypisów źródłowych pojawiają się przypisy informujące, polemiczne i rozwijające tezy zawarte w rozprawie. Założonemu celowi pracy towarzyszą metody badawcze właściwe naukom społecznym. Jako podstawowe metody badawcze mgr Dorota Kowalewska wskazała metodę behawioralną i instytucyjno-prawną. Należy jednak zwrócić uwagę, że Autorka korzystała także z innych metod. Metodę decyzyjną odnajdujemy przy analizie podejmowania decyzji organów realizujących politykę etniczną szczególnie na poziomie samorządowym, metodę komparatystyczną przy analizie tych samych płaszczyzn działania (liczebność, struktury, pozyskiwanie środków itp.) organizacji różnych mniejszości narodowych i etnicznych w województwie, metodę statystyczną przy analizie wyników spisów powszechnych ale nade wszystko przy opracowywaniu własnych tabel. W ograniczony sposób, ale korzystano też z metod właściwych dla nauk historycznych gdzie przedmiotem analizy historycznej były wydarzenia związane z działalnością organizacji mniejszości nie tylko w ostatnich dwudziestu pięciu latach ale i w okresie do 1989 roku. Mam nadzieję, że tylko przeoczenie Autorki spowodowało marginalne zasygnalizowanie w tej części rozprawy informacji o przeprowadzonych wywiadach uczestniczących (s. 16). One bowiem stały się podstawą analizy pola badawczego ostatniego rozdziału pracy (s. 319-336). Pomimo tych uwag należy podkreślić, poprawność metodologiczną, gdyż mgr Dorota Kowalewska we właściwy sposób potrafiła się nimi w rozprawie posługiwać. Mniejszości narodowe i etniczne są grupami społecznymi posiadającymi swą specyfikę, która wielu bardziej doświadczonym badaczom sprawia trudność w doborze odpowiednich metod i technik badawczych.

Reasumując stwierdzam, że Doktorantka wywiązała się z postawionego zadania badawczego, dokonała prawidłowej i rozległej kwerendy. Także w sposób prawidłowy

przyswoiła sobie dotychczasowy dorobek w zakresie badanego problemu i poszerzyła wiedzę w podjętym temacie badawczym.

3. Kompozycja i struktura pracy

Przyjęta konstrukcja pracy jest prawidłowa, oparta na układzie problemowym. Rozprawa ma charakter monograficzny, liczy 368 stron wydruku komputerowego. Jest zatem bardzo obszernym opracowaniem, składającym się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu tabel i wykresów oraz indeksu skrótów. Układ i kolejność rozdziałów nie budzi większych zastrzeżeń, a ich wzajemne proporcje i objętość odpowiadają potrzebom podjętych w nich zagadnień. Struktura pracy odzwierciedla zamiar Doktorantki jakim była analiza mobilności mniejszości narodowych i etnicznych jako zjawiska mającego znaczenie polityczne.

We wstępie mgr Dorota Kowalewska przedstawiła powody podjęcia tego tematu, wskazała cele oraz tezy pracy. W sposób interesujący zaprezentowała swoją ocenę dotychczasowego stanu badań nad problematyką etniczną w ujęciu ogólnopolskim jak i regionalnym.

W rozdziale pierwszym (*Polityka etniczna wobec mniejszości narodowych i etnicznych* (s. 27-51) Autorka rozprawy przedstawiła kluczowe w aspekcie podjętego tematu pojęcia: polityki etnicznej, narodu, etniczności, mniejszości narodowe i etniczne. Dla przejrzystości wywodu i w nawiązaniu do politologicznego charakteru rozprawy należało w pierwszej kolejności zaprezentować politologiczne ujęcia pojęć, a następnie socjologiczne. Wskazanie różnorodności podejść w naukach o polityce jest istotne dla prowadzonej narracji w kolejnych rozdziałach rozprawy. Zwracam uwagę na ciekawie zaprezentowaną na koniec tego rozdziału analizę problemu depolityzacji etniczności, oraz różnych wymiarów tożsamości jakże ważnych w przypadku grup mniejszości narodowych i etnicznych.

W rozdziale drugim (*Ochrona mniejszości narodowych i etnicznych w prawie międzynarodowym* s. 52-84) mgr Dorota Kowalewska przedstawiła zasady ochrony mniejszości narodowych i etnicznych w wymiarze międzynarodowym, europejskim i polskim. Wypracowanie w latach dziewięćdziesiątych XX wieku właściwej ochrony grup mniejszościowych związane było z wprowadzaniem w Polsce rządów prawa i ochrony praw człowieka, a także przyjmowaniu nowych regulacji prawnych i międzynarodowych

standardów, w których to istotną częścią były uregulowania dotyczące mniejszości narodowych. Działania te zmierzały do przyjęcia zobowiązań z ratyfikowanych konwencji wielostronnych w ramach ONZ i Rady Europy.

W rozdziale trzecim (*Ramy instytucjonalno-prawne krajowej polityki etnicznej po 1989 roku* s. 85-139) Autorka przedstawiła ewolucję polityki etnicznej w Polsce od 1989 roku w kontekście jej wpływu na mobilizację polityczną mniejszości narodowych i etnicznych. W dalszej części rozdziału przedstawione zostały statystyki dotyczące liczebności mniejszości narodowych i etnicznych w systemie polityki etnicznej uzyskane na podstawie Narodowych Spisów Powszechnych z 2002 i 2011 roku. Jako instrument polskiej polityki etnicznej prawidłowo w tym rozdziale Autorka dokonała analizy Programu na rzecz społeczności romskiej. W celu lepszego zrozumienia realizacji polityki etnicznej proponowałabym podrozdział „Podmioty krajowej polityki etnicznej” z ostatniej pozycji w rozdziale przenieść jako drugi po „Polityka etniczna państwa polskiego jako proces”. Także wyodrębnić jako osobny podrozdział „Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z 6 stycznia 2005 roku” gdyż jest ona uważana za jedno z najważniejszych wydarzeń w polityce państwa polskiego wobec tych grup. Uzyskane w niej rozwiązania prawne zakończyły proces instytucjonalnej ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce.

W rozdziale czwartym (*Organizacje mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce* s. 140-178) przedstawione zostały organizacje mniejszości narodowych i etnicznych jako podmioty polityki etnicznej, ale także formy aktywności tych grup. Mgr Dorota Kowalewska ukazała zależności pomiędzy organizacjami mniejszościowymi (pozarządowymi) a społeczeństwem obywatelskim. W ostatniej części tego rozdziału przedstawione zostały zagadnienia związane ze szczegółowym omówieniem instytucjonalizacji i funkcjonowania organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce.

W kolejnym piątym rozdziale (*Działalność organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim* s. 179-214) przedstawiono mniejszości narodowe i etniczne na Pomorzu Zachodnim oraz zachodzące na nim procesy etniczne. Przedmiotem rozważań są również zagadnienia uwarunkowań mobilności mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim. Bardzo ciekawie i wnikliwie mgr Dorota Kowalewska przedstawiła uwarunkowania i podstawy regionalnej i lokalnej polityki etnicznej w województwie zachodniopomorskim. Wykorzystała w tym zakresie dokumenty źródłowe organów realizujących tę politykę. Na szczególne podkreślenie zasługuje

bardzo dobre udokumentowanie działalności pełnomocnika wojewody ds. mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim. Autorka dostarczyła w tym rozdziale solidnej, dokumentacyjnej wiedzy o polityce na poziomie samorządowym uzyskanej na podstawie własnych przeprowadzonych bardzo wnikliwych i rzetelnych badań.

W ostatnim szóstym rozdziale (*Aktywność społeczno-polityczna organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim* s. 215- 336) w nowatorski sposób mgr Dorota Kowalewska przedstawiła stan i obszary aktywności społeczno-politycznej organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie. Zaprezentowała struktury grup narodowych, ukazała przepływy finansowe pod kątem ich absorpcji przez organizacje mniejszościowe. Dokonana analiza ma znaczenie poznawcze oraz wymiar polityczny i społeczny. Warto podkreślić, że nie wprost ale z analizy zaprezentowanej przez Autorkę rozprawy wynika, że organizacje mniejszości narodowych i etnicznych poprzez budowanie społeczeństwa obywatelskiego jednocześnie rekonstruowały ramy swojej dotychczasowej działalności. Doktorantka poprzez spojrzenie na organizacje mniejszości narodowych i etnicznych jako element trzeciego sektora odniosła się pośrednio do tzw. pojęcia „oligarchizacji” polegającego na dyskryminowaniu mniejszych organizacji oraz uzależnienia organizacji pozarządowych od urzędników państwowych i samorządowych. Z przeprowadzonych w rozdziale analiz widać instrumentalne traktowanie członków organizacji mniejszości przez władze samorządowe szczególnie w deklaracjach wyborczych partii politycznych i późniejszy brak zainteresowania trwalszą z nimi współpracą. Uzyskane wyniki były możliwe dzięki wnikliwej analizie organizacji mniejszości ukraińskiej, żydowskiej, niemieckiej, romskiej i pozostałych mniejszości województwa zachodniopomorskiego. Dzięki przeprowadzonym badaniom terenowym na pozytywną ocenę i pochwałę zasługuje bogaty materiał źródłowy uzyskany w wyniku przeprowadzonych wywiadów z liderami mniejszości narodowych przedstawiony na zakończenie rozdziału.

W *zakończeniu* mgr Dorota Kowalewska przedstawiła wnioski końcowe, ustosunkowała się do postawionej na początku rozprawy tezy badawczej. Należy się zgodzić, że „wszystkie z przebadanych organizacji stały przed wyzwaniami związanymi z przyszłością i doświadczają pewnego rodzaju niepewności. Dotyczyły one przede wszystkim zmian demograficznych przedstawicieli mniejszości, ale także zewnętrznych uwarunkowań, związanych z polityką etniczną państwa. Wyzwaniem dla większości organizacji była kwestia zastępowalności liderów, wykonujących większość zadań samodzielnie i gromadzonych bardzo istotne doświadczenia, ale nie zawsze przekazujących je innym członkom” (s.338).

4. Kwestie merytoryczne, wybrane uwagi i sugestie

Większość ustaleń mgr Doroty Kowalewskiej stanowiących bezpośredni przedmiot Jej badań nie budzi większych zastrzeżeń. Lektura rozprawy nasuwa uwagi o charakterze uzupełniającym, czy polemicznym szczególnie w obszarze badań nie bezpośrednio związanych z zainteresowaniami Autorki.

1. Magister Dorota Kowalewska niejednokrotnie sygnalizuje pewne wydarzenia czy zjawiska w kilku zdaniach, które ze względu na ich wagę należało szerzej przedstawić. Do obowiązków Autorki rozprawy doktorskiej należy przedstawienie tła omawianych przez Nią wydarzeń. Okres 1945-1989 Doktorantka potraktowała dość skrótowo i powierzchownie. Budzi to moje zdziwienie, gdyż w wielu aspektach stanowi to punkt wyjścia do zasadniczych rozważań dotyczących działalności organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim od 1989 roku. Rozczarowuje pobieżna charakterystyka polityki etnicznej w okresie systemu władzy autorytarnej. Dla mniejszości narodowych odwilż 1956 roku była znacząca i ważna, trudno wobec zachodzących zmian użyć sformułowania, że „wyczekiwana odwilż nie przyniosła trwałych zmian” (s. 87). Słusznie Autorka zauważa, że celem prowadzonej polityki było stworzenie państwa jednolitego etnicznie. Jednocześnie następuje stwierdzenie, że polityka ta ulegała ewolucji, nie podając jednak na czym polegały te rzekome zmiany (s. 85-93).
2. Dość ogólnie przedstawiono w rozprawie zmianę granic Polski w 1945 roku oraz powojenne procesy migracyjne. Były to wydarzenia istotne dla Ziem Zachodnich które posiadają własną specyfikę w stosunku do Ziem Polski Centralnej.
3. Zawarte przez Polskę umowy dwustronne nie zawierają definicji mniejszości. Względy oczywiste nie pozwoliły na ogólną definicję, lecz każda z zawartych umów zawiera odpowiedni przepis określający podmiot objęty ochroną interesujący państwa-strony danej umowy.
4. Sejmowa Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych podjęła prace nad projektem ustawy o mniejszościach narodowych od marca 1994 roku, gdyż projekt wstępny został opracowany dopiero w lutym 1994 roku. Projekt dopiero w III kadencji został zarejestrowany jako druk sejmowy 616. Należy pamiętać, że prace nad nim jak i drukiem 223 w IV kadencji Sejmu nie zostały ograniczone tylko do KMNE. Były to

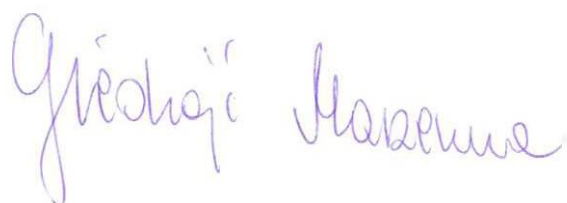
prace procedowane w specjalnej Podkomisji złożonej z przedstawicieli czterech komisji sejmowych (s. 96-97).

5. Wyraźnie odczuwam brak zasygnalizowania działalności i roli struktur rządowych w realizowaniu polityki etnicznej od 1989 roku (s. 133-134), a jako mniej istotne skupienie się Autorki na wpływie na tę politykę partii etnicznych (których w Polsce nie ma), kościołów lub związków wyznaniowych i mediów mniejszości (s. 135-139). To podmioty rządowe wykonując zapisy w ustawach realizują politykę państwa.
6. Spis Powszechny z 2011 roku odbył się 6 lat od uchwalenia ustawy a nie w jedenaście (s. 124). Był on niewątpliwie ważnym czynnikiem wpływającym na prowadzoną politykę etniczną, ale nie znaczącym przełomem (s. 120).
7. Wyraźnie odczuwa się w każdym rozdziale brak jego podsumowania i odniesienia się do pytań badawczych przedstawionych w formie syntetycznych na nie odpowiedzi. Także komentarza wymagają zakończenia podrozdziałów które kończą się cytatami (s. 78, 101, 117, 149, 168, 187, 332, 336,).
8. Warsztat badawczy Doktorantki widoczny jest również w tej części rozprawy w której poddano analizie różne formy i przejawy aktywności organizacji mniejszości. Odnajdujemy to w postaci skonstruowanych tabel.
9. Język rozprawy jest poprawny. Niemniej zbyt mocno rozbudowane zdania zwłaszcza w trzech pierwszych rozdziałach zaburzają jasność formułowanych myśli.
10. Kończąc ocenę merytorycznej części rozprawy chciałabym zwrócić uwagę na uchybienia językowe, literówki, które Doktorantka powinna wyeliminować przygotowując rozprawę do druku, na co rozprawa w pełni zasługuje.
11. Autorka nawiązuje do europejskich regulacji prawnych w zakresie ochrony mniejszości narodowych i etnicznych i podejmuje analizę w tym względzie.
12. Należy podkreślić, że mgr Dorocie Kowalewskiej udało się poprzez kontakty osobiste zebrać bazę dokumentacyjną, obszerną pod względem treściowym. Aby mogła ona stanowić źródło informacji proponuję przypisać cytowane wywiady występującym mniejszościom.

5. Wnioski końcowe

Przedstawiona przez mgr Dorotę Kowalewską rozprawa jest istotnym wkładem w poznanie, uporządkowanie i poszerzenie dotychczasowej wiedzy w zakresie organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w województwie zachodniopomorskim po 1989 roku. Doktorantka wywiązała się postawionego zadania badawczego, dokonała prawidłowej i szczegółowej kwerendy, wykorzystwała dotychczasowy dorobek naukowy, wykazała się znajomością metodologii w zakresie nauk o polityce. Obszerność pracy dowodzi dużej pracowitości oraz umiejętności analitycznych Autorki. W kolejnych rozdziałach pracy uzyskała odpowiedzi na stawiane pytania badawcze. Rozprawa wypełnia dużą lukę w literaturze przedmiotu. Podjęty temat badawczy jest istotny, albowiem polityka etniczna jest instrumentem państwa warunkującym realizację praw mniejszości narodowych i etnicznych. Mimo zastrzeżeń i uwag, rozważania mgr Doroty Kowalewskiej zostały przeprowadzone w sposób świadczący o dużej wiedzy i umiejętności oryginalnego i samodzielnego stawiania i rozwiązywania problemów badawczych.

W tym stanie rzeczy uznaję, iż przedłożona do recenzji praca doktorska magister Doroty Kowalewskiej w pełni odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim przez art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2014, poz. 1852 z późniejszymi zmianami). W związku z tym wnoszę o przyjęcie ocenionej rozprawy i dopuszczenie Pani magister Doroty Kowalewskiej do dalszych etapów procedury przewidzianej do przeprowadzenia przewodów doktorskich.

Szczecin 10 maj 2015